

Л. Л. Гевлич,

к.е.н, доцент, доцент кафедри обліку аналізу та аудиту

І. Г. Гевлич,

к.т.н, доцент, доцент кафедри економічної та управлінської аналітики
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

ЗМІСТ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ЗВО: ТРЕНДИ ТА ВИМОГИ

Професія бухгалтера достатньо довго залишається однією з найбільш популярних на вітчизняному ринку праці. У 2020 р. бухгалтери і аудиторі зайняли п'яте місце, випередивши юристів, менеджерів з персоналу, маркетологів, event-менеджерів, журналістів та технологів харчового виробництва [1]. Наявність нормативної вимоги організації бухгалтерського обліку на будь-якому суб'єкті господарювання дає певну гарантію в затребуваності даного напрямку фахової діяльності. У той же час динаміка економічних процесів та розвиток технологій не могли не позначитися на змісті підготовки обліковців у закладах вищої освіти.

Для підготовки висококваліфікованих фахівців з обліку і оподаткування проектні групи освітніх програм за спеціальністю 071 мають враховувати сучасні та майбутні потреби вітчизняного та закордонного ринку праці, що викликає необхідність дослідження тенденцій зміни змісту професії обліковця.

Метою дослідження є ідентифікація змін у змісті освітньо-професійних програм за спеціальністю 071 Облік і оподаткування вітчизняних закладів вищої освіти з урахуванням нормативних вимог.

Аналіз запитів вітчизняних роботодавців на сайті <https://www.work.ua/> [2] демонструє безумовну перевагу випускників універсальних освітніх програм за спеціальністю 071 над випускниками вузькоспеціалізованих програм. Українські роботодавці звично навантажують спеціаліста в галузі обліку додатковими посадовими обов'язками, як притаманними фаху (наприклад, формування звітності чи здійснення контрольних процедур), так і непрофільними (аналіз фінансової звітності, визначення трендів розвитку ринку, прогноз впливу змін законодавства на конкурентну позицію підприємства тощо). Наявність відповідних знань та навичок дозволяє бути більш затребуваним як на вітчизняному ринку праці, так і на міжнародному. Вимоги до широкого кола вітчизняних суб'єктів господарювання, що становлять суспільний інтерес, представляти фінансову звітність за міжнародними стандартами бухгалтерського обліку/фінансової звітності роблять українського обліковця обізнаним із концепціями організації, ведення обліку та формування звітності у розвинених країнах світу, що є безумовною конкурентною перевагою фахівця.

Також дослідники майбутнього професії обліковця сходяться на необхідності цифрових навичок бухгалтера у діджитал-економіці [3-4]. І мова йде не тільки про навички роботи з програмними продуктами автоматизації обліку чи управління в цілому, а й про форму спілкування з контролюючими органами, контрагентами, банками. Задача інформаційного забезпечення

альтернативних управлінських рішень, яку ставлять перед бухгалтерами топ-менеджери та власники підприємств, сьогодні також може бути вирішена ефективно тільки завдяки використанню математичного інструментарію та інструментарію інформаційних технологій. Навіть вже звичне дистанціювання робочого місця викликає потребу наявності ІТ-навичок, навичок чисельного моделювання та програмування.

Бути сучасним фахівцем означає мати здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, автономної та командної роботи, самокритики, навички самоосвіти та освіти протягом життя (lifelong learning) та інші soft skills. Тренди актуальності даних навичок проєктній групі ОПП демонструє, зокрема, Всесвітній економічний форум, презентуючи навички фахівця 2025 року: аналітичне мислення та інновації (Analytical thinking and innovation), активне навчання (Active learning and learning strategies), комплексне вирішення проблем (Complex problem-solving), критичне мислення та аналіз (Critical thinking and analysis), стійкість до стресів та гнучкість (Resilience, stress tolerance, and flexibility), творчість, оригінальність та ініціативність (Creativity, originality, and initiative), лідерство та соціальний вплив (Leadership and social influence), міркування та вирішення проблем (Reasoning, problem-solving, and ideation), емоційний інтелект (Emotional intelligence), технологічне проектування та програмування (Technology design and programming) [5]. Набуття здобувачами soft skills відбувається під час виконання індивідуальних, самостійних, творчих завдань, проходження практичної підготовки, участі у проєктах, конкурсах наукових робіт, здійсненні наукових досліджень, участі у суспільній діяльності, культурних заходах, формуванні індивідуальної освітньої траєкторії в рамках вивчення вибіркових дисциплін.

Проєктні групи ОПП за спеціальністю 071 вимушені займатися критичним аналізом переліку освітніх компонентів у вітчизняних та закордонних університетах, методологічними дослідженнями, аналізом ринкового попиту на випускників, соціологічними опитуваннями тощо. Врахування світових трендів розвитку спеціальності, економіки і навіть технологій уможливорює передбачити попит на молодих фахівців, що сформується через 4 роки – у момент закінчення навчання.

Разом з тим при дотриманні академічної свободи при формуванні самої освітньої програми та відповідних курсів за освітніми компонентами наразі існують доволі жорсткі вимоги до структури та змісту ОПП за спеціальністю 071. Через відповідність Стандарту вищої освіти за спеціальністю для першого (бакалаврського) рівня, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 19.11.2018 р. № 1260, вітчизняні ОПП виконують основні вимоги Міжнародних стандартів професійної освіти бухгалтерів (International Accounting Education Standards Board (IAESB)), оскільки затверджений МОН України стандарт розроблявся з їх урахуванням. У стандарті вищої освіти відсутній чіткий перелік освітніх компонентів, але детальність результатів навчання, що мають бути досягнені випускниками ОПП, обумовлює певне їх змістове наповнення. Також визначені форми атестації випускників та вимоги до атестаційних екзаменів.

Сьогодні з'явився ще один нормативний акт, з яким проектні групи звіряють структуру та зміст ОПП: Міністерство освіти і науки України з 2022 року вводить Єдине фахове вступне випробування (ЄФВВ) на навчання для здобуття ступеня магістра для ряду спеціальностей, у тому числі, 071 Облік і оподаткування. На відміну від розвинених країн світу, в Україні значна питома вага випускників СО Бакалавр вступають у магістратуру. Тож проектні групи ОПП наразі звіряють свої логіко-структурні схеми з програмами ЄФВВ. Враховуючи, що міністерство запропонувало єдине вступне випробування зі спеціальностей 071 та 072, навесні вітчизняні ЗВО очікує неминуче коректування набору чи принаймні змісту запропонованих освітніх компонентів щодо бакалаврських програм Обліку і оподаткування та програм Фінанси, банківська справа та страхування.

Таким чином, за результатами дослідження можна сформулювати такі висновки:

1. Коректування освітніх програм за спеціальністю 071 є нормальним процесом, який має бути організований системно та враховувати світові тенденції у галузі обліку та оподаткування, а також у сфері вищої школи.

2. Наразі ОПП незалежно від галузі мають формувати додаткові ІТ-компетентності та актуальні soft skills випускників.

3. Проектні групи при формуванні ОПП за спеціальністю Облік і оподаткування мають керуватися змістом Стандарту вищої освіти за спеціальністю та програмами Єдиного фахового вступного випробування на навчання для здобуття ступеня магістра.

Ідентифікація тенденцій зміни змісту професії бухгалтера у розвинених країнах світу буде напрямом подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Найпопулярніші професії ринку праці України. URL: <https://mik.dcz.gov.ua/publikaciya/nauropulyarnishi-profesiyi-rynku-praci-ukrayiny>.
2. Сайт пошуку роботи №1 в Україні. URL: <https://www.work.ua/>.
3. Микульський В.С. Трансформація професії бухгалтера в умовах диджиталізації управління. *Економіка АПК*. 2019. № 6. С. 103-107.
4. Царук Н. Г. Чинники розвитку та складники цифрової грамотності бухгалтера. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2021. Вип. 35. С. 69-73.
5. The Future of Jobs Report 2020. The World Economic Forum. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf.